

algú», JRoig (*Spill*, 12658); «los 500 florins --- yo-ls trametí per smerçar en teles», *Decam.* VIII, § 10, 502.10f.

Ha seguit viu fins avui més o menys pertot (en el cat. central també, i àdhuc parlant, per més que hi hagi barcelonins que no se'n recordin gaire, i usin el superflu castellanisme *empleiar*; eiv. «*esmersá*: despatxar», PzCabr.) (també en val., allà vulgarment *almerçar*); «*esmerçar*, censal sobre una alqueria: facere sibi villam vectigalem», OPou (*TbPu.*, 118); «un pa de munició - entre quatre se'l parteixen / y en un patricó de vi - tot lo socorro hi *esmersan*», c. 1795 (MilàF, *Romillo.*, 88.17, 'hi esmercen, hi gasten, tota la paga de soldat', *Romanç de la presa de Roses*, crec recollit a Bna. per Buxó).

I el postverbal *esmerç* [1322]: ordenaren que les carreres que són cubertes o escurides, axí com la draperia, pelleria, corregeria, draperia de li, e la çabateria, totes estien lo terç descubertes de nuyt e de dia, en manera que hom pusque veure los *esmerç* que s'i venen», doc. de la mostassaferia de València, a. 1322 (*DBal.*); l'*InvLC* en recull sis exs. ross. des de 1340 a 1521; «segons dien los mercaders solemnes, de aquesta terra ixen, per mercadejar, trenta o trenta-etres especials *esmerços*, los quals satisfan largament a les quatre parts del món», Eiximenis (*Regiment*, *NCl.*, 33.8); 'aplicació afectiva': «tot altre *smerç* me fóra molt perdre», JoMartorell (§ 242); però l'acc. pecuniària o mercantil sempre ha restat molt dominant: «a més del dit tenen per *smersar* en la taula dels comuns depòsits de Barcelona, 2950 lliures, sis sous y vuyt, que per no trobar *snersos* de conveniència estan morts en dita taula» en l'Arx. Mun. Bna., 1689, *Careta* (*Barbr.*, 149); vulgarment *almers* en val., especialment amb el matis de 'benefici, profit econòmic': «hui tot s'aprofita y de tot se trau *almèrs*», MGadea (*T. del Xè* II, 21, 114).

Esmerçament rossellonès antic, repetidament a les *VidesR.* on tradueix el llatí *mercimonia* (fº 2v2, nota 81), i en altres passatges (veg. el gloss.) significa no sols 'inversió de diners' sinó també 'mercaderia' i 'recompensa, retribució': «Ø fil mot car, co-ns és après! Ø Sent Nicholau, aquests són los *esmercemens* de la onor la qual tan longament é eu a vós feta?», fº 11v2.

El verb *e(s)merçar* és una creació peculiar al català i la llengua d'oc (car si bé hi ha un it. *smerciare* és mot rar, de significat divers, 'despatxar mercaderies', i de data recent, mj. S. XVIII), per tant es tracta d'un derivat purament romànic de *merç*, i no hi ha cap base per postular un ll. vg. *EXMERCIARE (*AlcM*) i menys *IMMERCIARE (Anglade, *Litbl.* XXI, 182), inversemblants també segons morfologia llatina. En llengua d'oc ha tingut menys desenvolupament que en català, i apareix en una evolució fonètica *emersar* (també escrit *enmersar*), i allí és peculiar del gascó i llenguadocià: un sol testimoni medieval en el Bearn (Lespy-R., *PSW* III, 11a), avui narbonès *emmersa* «dépenser» (Anglade), Erau *embésa* (Pezenàs), «utiliser, employer, dépenser» en Languedoc; «établir, loger, placer, marier», *TdF*.

Remerciar, no és mot genuí en català, gallicisme innecessari, del fr. *remercier*, no registrat fins al *DAG.*, que ja el denuncia com a tal. Val a dir que ja se'n coneix algun cas antic: «açò *remerci* molt a vós» escrivia un viatjant català des de Saragossa en carta indatada de fi S. xv, a un comerciant de Barcelona (*NCl.* IX, 101.26); però ja llavors hi havia comerciants d'esperit i llenguatge servil (com en sabem tants avui), i gallicisme restà, reprovable; cal dir *donar* (*les*) *gràcies* o bé *regraciar*, mot excel·lent, encara que menys usual, del català de sempre.

Mercar, del llatí MERCARI 'comprar', derivat de MERX, -CIS: verb decadent en romànic, extingit quasi pertot en època preliterària, o mer llatinitisme (it. *mercare* en Dante, mort des dels orígens en fr. i oc.), que només es mantingué viu en gall.-port. i en cast. antic i provincial; en cat. sembla trobar-se'n algun cas (mig incomprès ja) en els *CostTort.* (cf. ed. Ol., p. 498) i en un parell de textos arcaïtzants del S. xiv (*AlcM*); també degué sobreviure un poc a Mall. judicant pel postverbal *merca* (generalment en plural), propi del mallorquí rústic, i usat per AMAlcover en contarelles i alguns altres escrits, en particular 'mercaderia dels venedors ambulants' (*BDLC* VII, 202, 377).

Restà viu a tota la Romània el seu deriv. MERCĀTUS, -ŪS, originàriament 'comerç, tràfic', generalment 'lloc de comerç, mercat, fira', d'on el cat. *mercat* [c. 1182]: «tres moltons e tres majencs de *mercad* de Pugerdan --- un moltó mejenc ---» (*BABL* VII, 163); «les dones que no van a forn ne a molin de farina ne a *mercat*», *CostTort.* (ms. 1272, fº 37v.10b).

Fer mercat 'mercadejar, fer negoci, traficar en': «corredor qui *fassa mercat* de naus o de lenys o de barches a vendre, per cada liura, meaylla ---; corredor qui *fassa mercat* de nòlit de naus ---», tarifa dels corredors de Bna. de 1271 (*EntreDL* I, 159.84). (*A*)*finar un mercat* 'cloure un tracte': «mana lo Sr. Rey a totz los corraters --- que can auran *affinat* alcun *mercat* e les parts de puyt no se'n avenen, que diguen lialment veritat», Perp., 1295 (*RLR* v, 82). Significat corrent: «--- Un pagès --- ajustà aytants de diners con poc, e venc al *mercat* per comprar un bou; en lo *mercat* era lo draper a qui-l pagès devia diners, e clamà's a la cort, del pagès», Llull (*Blanç.*, *NCl.* II, 103.16).

En la llengua medieval es troba la mateixa evolució semàntica que en el fr. *bon marché* 'barat' (i les evolucions paral·leles que hem registrat supra en basc i en anglès): «comprar barato o a *bon mercat*: bene emere, vili, parvo», OPou (*TbPu.*, 134), i àdhuc *mercat* sense adjectiu en el mateix sentit: «—No pens en bega / --- / let dels meus pits: / yo novençana / --- / — Volguí callar / --- / però dispondre / la criatura / hagués pastura / al necessari, / pagant salari / a qui la criè: / ella que triè, / faça cercar / *mercat* o car: / al càrrec seu!», JRoig (*Spill*, 5184).

Mercadal + adj. 'propí de mercat, que es ven en mercat': *blat mercadal* 'blat que el pagès no usava per a si sinó per vendre'l': «sextarium unum de *blat mercadal*» en doc. ross. de 1089 relatiu a *Vila Senadors* (Colfe. Moreau); «subtus via *mercadal*», 1051 (*BABL*